

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

BENITO SCOCOZZA OG GRETHE JENSEN: Danmarks Historiens Hvem Hvad og Hvornår. Politikens Etbinds Danmarkshistorie. Politikens Forlag, København 1994. 468 s., ill., kr. 399.-.

Denne udgivelse er som fortælling og opslagsværk enestående, hvis man som lægmand vil have en god mulighed for at skabe sig et bredt overblik over Danmarks historie eller dele af den. Den er grundigt og kvalificeret gennemarbejdet og rummer flere indgangsvinkler. Den kan først og fremmest læses som en kronologisk sammenhængende fortælling om danskernes historie fra oldtid til nutid. Men man kan også læse om udvalgte temaer, dvs. fænomener, som oftest behandles over flere tidsepoker, f.eks. »Skoven før og nu«, »Kirkearkitektur gennem 900 år« og »Fra bronzealderbåd til dieselskib«. Af den slags temaer er der ialt 21, og de er spredt ud imellem bogens løbende tekst. Eller man kan stifte bekendtskab med ca. 1200 kendte danskere i bogens – alt for – korte, præcise og velvalgte biografier. Dertil kommer en række særdeles nyttige og rimeligt omfattende hjælpemidler: tal og tabeller, illustrationsliste og register. Læsningen af bogen lettes i betydelig grad af mange spændende og tydelige illustrationer, undertiden i farver, og af fortløbende stikstekster og årstal i marginen. Bogen rummer ikke nogen litteraturliste, men et af temaerne handler om »Danmarkshistoriens danmarkshistorie«. Der er efter bogens natur heller ikke noget noteapparat.

Der er således meget godt at sige om denne smukke og vægtige bog med de mange oplysninger. Men man må gøre sig klart, at genren har sine mangler og begrænsninger. Jeg tænker ikke så meget på det forhold, at når en eller to forskere skal udarbejde en hel Danmarks-historie, er det uundgåeligt, at der slipper fejl og misforståelser med i teksten. Heller ikke de to forfattere og deres faglige konsulent, Frode Olsen, kan være vidende om alt væsentligt i det historiske forløb, selv om det er mit indtryk, at de er ganske fint ajour med den nyeste forskning, i hvert fald i de perioder, hvor jeg har mulighed for at gå dem efter i sømmene.

Nej, jeg tænker på to andre centrale problemer med teksten. For det første rummer en sådan bog ikke nogen mulighed for at fremlægge forskningens veje i vigtige spørgsmål eller for at diskutere forskellige positioner i den aktuelle forskningsdebat. Der er f.eks. ikke plads til at afdække forskellige tolkninger af Jelling-monumentet eller af Trelleborgene og argumentere for en af dem, og det lader sig ikke gøre at inddrage nogle synspunkter på Thorkild Kjærugaards økologiske tolkning af landboreformernes tidsalder. I hvert fald sker det ikke. Den eneste måde, hvorpå man i teksten kan ane, at der kan være usikkerhed eller uenighed om tolkningen af et bestemt forhold er, at forfatterne bruger vendinger som »det synes, at ...«, »det ser ud til, at ...«, »han har sikkert været ...« osv., og

sådanne vendinger findes især i kapitlerne om de tidligste perioder i historien. Det efterlader den almindelige læser med det indtryk, at her er Danmarks-historien nedskrevet, som den faktisk var. Og det er jo lidt uheldigt.

Det andet uheldige forhold er beslægtet med det første. Forfatterne lægger på intet tidspunkt frem, hvilken helhedsopfattelse de skriver ud fra. Vi får i forordet kun at vide, at »skal Danmarks historie holdes inden for rammerne af en håndbog, må man skære en hæl og klippe en tå. Læserne vil sikkert savne noget eller mene, at noget kunne have været udeladt til fordel for andet.« Men forfatterne burde gøre klart for den læge læser, at ethvert indholdsvalg foretages på grundlag af et helhedssyn på historien. Ellers fremtræder udsagnet som en understregning af en objektivistisk historieforståelse.

I øvrigt er det mit indtryk, at når der i teksten forsøges et helhedssyn, hviler det på de politiske forholds og de fremtrædende personers afgørende betydning. Således må man f.eks. forstå overskriften til det centrale kapitel »Statskup og Landboreformer« og for den store interesse for vikingekongerne og deres virke.

Benito Scocozza og Grethe Jensens bog er et særdeles nyttigt hjælpemiddel, når den bruges rigtigt, dvs. læses med kritik og suppleres med andre tekster, som indeholder alternative tolkninger.

Vagn Oluf Nielsen

MOGENS TROLLE LARSEN: Sunkne Paladser. Historien om Orientens Opdagelse. København 1994.

I august måned 1841 blev Paolo Emilio Botta, vidtberejst læge og »rejsende naturalist« udnævnt til konsul i byen Mosul ved Tigris i det vidtstrakte, men skrantende osmanniske rige. Mosul ligger idag i det nordlige Irak, i oldtiden i den nordlige del af det grækerne kaldte landet mellem floderne eller »Mesopotamien«. Året efter begyndte det som nogle, med et dramatisk udtryk, har kaldt »de store åbenbaringers epoke«. Frem til midten af 1850'erne gennemførte franskmænd og englændere, i et vist omfang i skarp konkurrence, omfattende undersøgelser af Ninive, Nimrud og Khorsabad i det gamle Assyrien. Babylon, længere sydpå, ikke langt fra Bagdad, blev udforsket, men med mindre held og endeligt identificerede man og påbegyndte udgravninger ved vigtige byer som Larsa, Ur og Eridu i det gamle Chaldæa/Elam længst mod syd i toflodslandet.

I tid begrænser bogen sig stort set til at behandle den nyassyriske periode, altså de ca. 300 år fra omkring 900 f.Kr. til Ninives fald i 612 f.Kr. Naturligt nok fordi de vigtigste opdagelser i denne første epoke netop var udgravningerne af Salmanasars palads i Nimrud, Sargons palads i Khorsabad og Sankeribs palads i Ninive/Kujundjik. De tre paladser ligger indenfor en afstand på under 100 km. Bogen behandler altså blot et lille hjørne af historien om orientens opdagelse. Indenfor de efterfølgende 150 år blev rammerne i tid og rum drastisk udvidet.

Trolle Larsens bog er i væsentlig grad en engageret skildring af aktører og begivenheder. Bogens hovedperson er ubetinget Austen Henry Layard (1817-1894). Behandlingen af Layard og hans indsats fylder mere end halvdelen af bogen. Gennem studier af hans, i det væsentlige, upublicerede dagbøger i British Library, føjes meget nyt til billedet af Layard, oldgransker, liberal politiker og diplomat. Historiens andre hovedpersoner, først og fremmest Paolo Emilio